

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRA FORFATTEREN

H. P. HANSSSEN

21. FEBRUAR 1932

AF

AAGE FRIIS

POLITIKENS KRONIK

20.—21. Februar 1932

KØBENHAVN

AKCIDENSTRYKKERIET POLITIKENS HUS

1932

H. P. HANSEN

21. FEBRUAR 1932

AF

AAGE FRIIS

POLITIKENS KRONIK

20.—21. Februar 1932

KØBENHAVN
AKCIDENSTRYKKERIEET POLITIKENS HUS
1932

I et Nordslesvig inden for den dansk-holstenske Helstat fødtes Hans Peter Hanssen paa Gaarden Nørremølle i Sottrup Sogn i Sundeved den 21. Februar 1862. Da hans Jævnaldrende skarevis unddrog sig Prøjerherredømmet ved at gaa over Grænsen til det gamle Land eller over Havene til fremmede Verdensdele, valgte han at blive i sin Hjemstavn og hjælpe til Nordslesvigs Genforening med Danmark.

Nu fejrer han sin halvfjerds Aars Fødselsdag som Borger i den danske Nationalstat.

H. P. Hanssens utallige Venner i de mest forskelligartede Krese af det danske Folk vil kappes om at gøre denne Dag festlig; de har umiddelbar Trang til at takke Hanssen for en Gerning, der har sat sig dybere Spor i dansk Folkeliv end nogen anden

dansk Nordslesvigers. Levende Paa-skønnelse og varmt Venskab vil fortrænge Erindringen om, at denne gode Mand, just da hans store Livsmaal var naaet og hans Folks Haab var opfyldt, en Stund blev udsat for Miskendelse og, til Landets Skade, hindret i helt at anvende sin Kraft paa den store Opgave, som Nordslesvigs Indføjelse i det danske Statssamfund stillede til Folkets Førere.

Halvfjerdsdaarsdagen sætter intet Skel i Hanssens Liv; Skellet sattes, da Genforeningen i 1920 kronede hans Livsgerning med Held, da dansk Folkevilje omsider, for første Gang i Aarhundreder under gunstige ydre Vilkaar, fik sat dansk Statsgrænse dér, hvor det danske Folk, da det var kommet til Selvbesindelse efter Overvurderingen før og efter Nederlaget i 1864, enstemmigt havde krævet Grænsen draget: dér, hvor en fri Afstemning maatte vise Sindelagsgrænsen. Endnu tolv Aar efter løser han i sit Folks Tjeneste betydningsfulde Opgaver og nye vil visselig kalde. Dommen over hans samlede Livsgerning hører

Fremtiden til, men Grundlaget laa fast, da Grænsespørgsmaalet var løst, som han ansaa det for ret.

Enhver vaagen dansk Mand og Kvinde kender H. P. Hanssens Gerning, og har dannet sig et klart Billede af hans Personlighed. Ingen Mand staar hele Folket saa nær som han. Hans egne „Tilbageblik“ paa hans Ungdom og Manddom læses af de Ældre, der vil genopleve, af de Unge, der vil lære, hvorledes Nordslesvigs Bønder kæmpede paa Livet for at bevare deres Danskhed i de halvt Hundrede Aar, da det øvrige danske Folk frit kunde udvikle og styrke sit selvstændige Folkeliv materielt og aandeligt.

Hanssens Livsvej behøver ingen Skildring. Men én, der har haft den Lykke i over fyrretyve Aar at kende ham i Samarbejde og Venskab, lokkes af denne Dag til at fremdrage enkelte Træk til Belysning af denne Mand, der har en Række af de Egenskaber, som vort Folk fortrinlig skatter hos sine Førere: Klogskab, Kraft, Sundhed og Mildhed.

I

Først i 1830—40erne blev den nordslesvigske Bondestand i sin overvældende Flerhed sig sit inderlige Tilhørsforhold til det øvrige danske Folk bevidst. Den organiske Sammenknytning under borgerlig Frihed og Selvstyre var næppe begyndt, da det tysk-sindede Mindretal ved ydre Magt fik overskaaret Baandet til Danmark. Danmarks diplomatiske Evne og militære Kraft var for svag til at hindre Brudet, og Tiden var ikke moden til Slesvigs nationale Deling, den eneste Løsning, der i Nationalitetens Aarhundrede kunde standse Kampen mellem Dansk og Tysk. Efter 1864 kunde politiske Midler ikke opnaa ny statslig Tilknytning af Nordslesvig til Danmark. Alt kom til at bero paa, om den nyvaagnede danske Bevidsthed kunde udholde den Belastning, for hvilken den nu blev udsat. Betingelsen for at Nordslesvig kunde bevares for Danmark var, at de danske Nordslesvigere trods Afspærringen og den tyske kulturelle Paavirkning og Lökkelse kunde opnaa

en fuldt organisk Forbindelse med det øvrige danske Folk. Det var ikke nok, at den faatallige danske, væsentlig akademisk dannede *Overklasse* i Nordslesvig, der blev tilbage i Landet efter 1864, bevarede Forbindelsen med dens nationalliberale Stands- og Aandsfrænder nord for Kongeaaen; bredere Bro maatte bygges, og Vanskelighederne herved var store. Fremmedherredømmet indsnævrede Mulighederne for folkelig Udfoldelse i Nordslesvig, man stod i Fare for at sejles agterud, medens der nord for Kongeaaen i alle Befolkningslag foregik en hastig Vækst til udpræget demokratiske, politiske som sociale Livsformer. I den første Menneskealder efter 1864 havde Livet i det danske Nordslesvig et ensidigt nationalt-konservativt, stillestaaende Præg; det var en naturlig Følge af Afspærringen og Kræfternes Samling om Nationalitetskampen, men det var farligt, fordi det skabte en Modsætning mellem Udviklingen nord og syd for Kongeaaen, der i Tidens Løb kunde blive skævnsvanger. I Virkeligheden spores endnu i vore

Dage paa mange Maader Virkningen. Men absolut nødvendigt var det, at den nordslesvigske *Bondestand* som Helhed maatte med i den materielle, politiske og aandelige Udvikling, der efter 1864 lagde Tyngdepunktet i det danske Folk over til Kongerigets Bønder.

Paa dette Punkt sætter H. P. Hanssens Livsgerning ind. Denne Bondesøn fra Sundeved personliggjorde mere end nogen anden Enkeltmand de Forudsætninger og Egenskaber, de Kræfter og Muligheder, paa hvilke det kom til at bero, om den inderlige Forbindelse mellem de to adskilte Dele af det danske Folk skulde fortsættes. Vel skyldes det endelige lykkelige Udfald den slidsomme, tyste Forsvarskamp i de enkelte danske Hjem, men ingen anden har i Tiden fra 1864 til 1920 som H. P. Hanssen ved bevidst personlig Indsats samlet og organiseret alle disse Kræfter og ført dem frem til Fællesvirken med det øvrige danske Folk.

H. P. Hanssen har sit Udspring i Kernen af det nordslesvigske Bonde-

land. Hans Æt kan føres tilbage til Hertug Hans den Yngres Tid i det 17. Aarhundrede. Den kraftfulde, arbejdsdygtige Slægt fastholdt Bondejord i Sundeved og drev alskens Sysseknægtet dertil. Familien grenede sig, sendte Ætlinge ud til Handelsvirksomhed i Tyskland, paa „Kysten“, som Østasien kaldtes, til Norge og til Amerika, gav Tilvækst til tysk videnskabelig Aandskultur, men Hovedstammen vedblev at gro i Sundeveds Jord, blev „dygtige og driftige Bønder“. I 1880'erne skabte H. P. Hanssen Forbindelse mellem den Ungdom, der maatte gaa i tysk Skole og i prøjssisk Trøje, og den kongerigske, i Grundtvigs Skole oplærte, aandeligt vaagne, materielt og politisk selvhjulpne Bondestand. H. P. Hanssen var den mest maalbevidste af alle de Jævnaldrende. En Søndag i Januar 1879 fik han sit aandelige Gennembrud, vankende ved Alssund, siddende tankefuld paa de sammenskudte Dybbølskanser. Da valgte han at blive i sin Fødestavn og tjene sit Folk i Nationalitetskampen.

Hans første Opgave, næst egen Dygtiggørelse, blev at fastknytte Traadene mellem de danske Bønder nord og syd for Kongeaaen; det Broderskab maatte til for at supplere eller erstatte hin Forbindelse mellem Nordslesvig og de nationalliberale Akademikere, der i historisk-romantisk Aand havde bidraget til at vække det danske Nordslesvig. I de Aartier, da H. P. Hansen blev Fører, blev Vækkelsen varig.

Paa Askov lærte Hanssen at tale og debattere, blev Kammerat med det Slægtled af højtstræbende dansk Bondeungdom, der i Kongeriget tog Magten i Systemskiftets Tid, medens i Nordslesvig Protestpolitikens Tid var omme, og Forsvarskampen paa langt Sigt organiseredes. Her gjorde Hanssen sin første Indsats. Hans dagstøtte, planmæssige, i alle Enkeltheder gennemtænkte Arbejde for at organisere sine Landsmænds hidtil spredte og tilfældige aandelige og økonomiske Forsvar blev kun muligt, fordi han fra først af var i levende og inderlig Forstaaelse med det, der samtidig groede i Danmark. Han som

ingen anden kunde udnytte de Iagttagelser og Erfaringer, der strømmede ind til ham fra hvert Besøg i det gamle Land, medens tilsvarende bevidst Tilegnelse under Ophold i Tyskland lærte ham at kende Fjendens Magtmidler. Vi er nu saa langt paa Afstand fra Aarene før 1890, da Hanssen traadte frem, at det staaar ganske klart, i hvilken Grad den unge Hans Peter var foran alle andre, i Føling med det, der maatte komme; vi smiler, naar vi mindes de spotske Artikler, hvori Jens Jessen søgte at reducere H. P. Hanssens Planer, Arbejde og Personlighed in absurdum. Den, der arbejder sig ind til Forstaaelse af Aartierne efter 1864, mærker det nye afgørende, Hanssen bragte. Krügers og Ahlmanns betydningsfulde Gerning laa i Tresernes og Halvfjerdsernes Overgangsaar; Gustav Johannsen gjorde sin Indsats, der maa vurderes saare højt, ved i Firserne og Halvfemserne at holde paa Flensborg, ved, den Høvding han var, som ingen anden før ham at slaa til Lyd og vække Begejstring i hele Nordslesvig; hans vidt-

favnende, vennesele Personlighed samlede ved Alvorstale og Skæmteord til Arbejde for den sønderjyske Sag de hinanden fjernest staaende Krese i Danmark, da den bitre Strid om Forfatning og Befæstning truede med at vildføre eller kvæle Interessen for fælles nationale Opgaver. Jens Jessen fik den særlige Gerning i „Flensborg Avis“ at fastholde Tanken om Retskrav og ildne til Protest imod Uretten og ved at bevare Forbindelsen med de stedse offervillige Efterkommere og Aandsfrænder af de nationalliberale Akademikere, der først havde rakt de nordslesvigske Bønder en hjælpende Haand.

Men det blev H. P. Hanssen, der fra omkring 1890 vandt Indgang overalt og mere end nogen anden formaaede at kalde de mest forskelligartede gamle og nye Kræfter frem baade til det folkelig opbyggende og til det politiske Arbejde for Danskheden i Nordslesvig. Han blev Nordslesvigs alsidige politiske Fører, under de smaa Kaar i den store Stil. Hvad han i Berøring med alle Krese i Nordsles-

vig, ved historiske og politiske Studier i Tyskland og København, i Samvirken med ledende Mænd af de forskelle Erfaring, drog han sig til Nytte som ligste Krese erhvervede af Viden og Vælgerforeningens første Sekretær, som Tilskynder og Medarbejder i Sprogforeningen, Skoleforeningen og de andre nationale Foreninger, som „Hejmdal“s Redaktør, som medvirkende i Kampen for Jorden, som Udgiver af „Vore Rettigheder“, siden som Nordslesvigs politiske Repræsentant i Landdag og Rigsdag.

Al denne Hanssens daglige, for Nordslesvigs Bevarelse helt afgørende Virken gennem halvthundrede Aar kender alle, men særlig erindrer man, naar vi nu ser tilbage, de Forudsætninger, han fremfor andre havde for at videreføre og udvide det Samarbejde mellem Nordslesvigere og de sønderjysk interesserede Krese i Kongeriget, hvis Betydning først Gustav Johannsen ret forstod.

Forbindelsen havde fra 1864 til op i Firserne mest været begrænset til Enkeltmænd og meget snævre Krese. For-

sigtigt og tyst skete det meste; Ængstelsen for Ubehageligheder med Tyskland paavirkede de Klogeste; højtalende var i Røglen de, der gjorde mindst positivt Arbejde. Folkestemningen var dybt bevæget af de Minder, der knyttede sig til Slesvig, af hvad Blade skrev og Enkeltmænd fortalte om „Sønderjyderne under Fremmedherredømmet“; ved Fester taltes der altid for Sønderjylland, oftest om Slagene og om Gravene. De sønderjyske Foreninger virkede inden for meget begrænsede Krese, og ved deres Møder appellerede mest til Følelsen. Gustav Johannsen blev den første Sønderjyder, der talte om Nationalitetskampen til videre Krese sagligt og ikke blot følelsesbetonet, men det blev H. P. Hanssen, der for Alvor bragte den sønderjyske Bevægelse i Kongeriget ind paa det samme, af Dagens Opgaver og af de lange Udsigter bestemte Grundlag, som det skete i Sønderjylland, da Protestpolitiken opgaves og de praktisk virkende nationale Foreninger dannedes. Hanssen manglede sandelig ikke den varme Følelse og

formaaede ogsaa at give den Udtryk. Med Føje er det blevet sagt, at Kampen mellem det stærke oprindelige Temperament, som bor i Hanssen, og hans forstandsbundne Handlinger har været ejendommelig for hans Livsudvikling. Han havde denne Dobbelt-heds Dybde, og paa den har hans Magt over Mennesker beroet; altid mærkes Samspillet mellem hans Hjertes og hans Hjernes Funktion. Han mere end nogen anden havde den Overlegenhed og Smidighed, den Bredde i Forstaaelsen af andre, den Finhed og Takt, som muliggjorde Samarbejdet med de mest forskelligt indstillede Personligheder under den politiske og sociale Udvikling i Danmark, der med rivende Fart skete fra Firserne frem til Verdenskrigen. Hanssen blev den store Formidler mellem Nordslesvig og Kongeriget, Midtpunktet for det daglige praktiske Samarbejde, Taleren ved store Folkemøder, den snilde Raadgiver i vigtige Forhandlinger.

II

De, der ikke yndede Hanssen, med

Mistillid saá ham vokse op som Fører og iagttog, hvorledes der udviklede sig et intimt Samarbejde mellem ham og det hele Danmark, begyndte allerede omkring 1890 at karakterisere ham som „Venstremand“ ; de talte gerne om „Radikalismen i Aabenraa“. Som Grundlag for Advarsler og Mistæneliggørelse knyttet til denne Karakteristik nævnedes hans Uddannelse paa Askov, hans Venskab med Johan Ottosen, H. V. Clausen, Niels Hjort og andre Studentersamfundfolk, hans Samarbejde med disse, med Høffding, Georg Brandes og siden med de mange Yngre af Venstres forskellige Afskygninger. Man maa erindre, at langt op mod Aarhundredskiftet var det for rettroende Nationale og Højremænd en lige saa stor Vederstyggelighed at have at gøre med Mænd som Berg, Klaus Berntsen, Frede Bojsen og den unge Neergaard som med de rent gudsforgaaende Kroppe, „Radikalerne“ Hørup, Jens Busk og Brødrene Brandes. En Dag omkring 1890 tog en brav gammel dansk Præst paa Als Afsked med en kær Gæst fra Kø-

benhavn; da han som sædvanlig bad ham „hilse derovre“, tilføjede han „dog ikke Venstremænd og Socialdemokrater“. Det var sagt i Alvor, og man maa sætte sig ind i Tidens Tankegang for at forstaa, at vi var belagt med en vis Infami, og at en saadan Mistænkeliggørelse af Hanssen kunde anses for virksom. For Resten blev Talen om H. P. Hanssen som radikal og Ven af Radikale ogsaa i Aarene efter 1918 anset for et prøbat Middel til at komme hans Grænsepolitik til Livs; da anvendtes det, i en Overgang og nu ogsaa af en Del af „Vestremænd“, imod ham.

Det vilde utvivlsomt have været en Ære og Fordel for os Radikale, om denne Karakteristik af Hanssen var rigtig, og om de radikale Synspunkter ikke alene i Grænsestriden, men ogsaa i dansk indre Politik var Hanssens. Men enhver, der kender det mindste til Hanssen, véd, at paa ham kan der ikke klistres en dansk partipolitisk Etikette og heller ikke Ordet radikal. I sit Hjem, under hele sin Opvækst stillede han over for politiske Spørgs-

maal. Han fortæller i sine Erindringer, at han allerede som Tiaarsdreng blev „Venstremand“; siden var det næsten en selvfølgelig Sag, at han gennem Askov følte sig stærkest draget til dansk demokratisk Aandskultur og ikke fandt Næring for sin personlige og politiske Udvikling i de nationalliberale Epigoners, Højremændenes og den Estrup'ske Politik. Hans Udgangspunkt, da han gik ind i Nordslesvigs Politik, var Tilknytning til det danske Bonde demokrati, Venstre i Ordets videste Forstand, uden Hensyn til tids- og lokalbestemte Spaltninger. Men hurtigt fik han Tilknytning til andre Former for dansk Livsopfattelse, og først og fremmest gav Paavirkningen fra A. D. Jørgensen, som han en halv Snes Aar, før den store Historiker døde, stod meget nær, ham Rummelighed i Tilegnelsen af andre Værdier end dem, han umiddelbart fik Øje paa. Grundtvigs og Ingemanns Salmer og Sange, Bjørnsons Digte har Hanssen altid sunget og citeret, men han glædede sig ogsaa ved Georg Brandes' og

Høffdings Forelæsninger og Bøger om dansk og fremmed Aand. Han slap tidlig Frederik Barfods og Allens nationalliberale Indførelse i Danmarks Fortid og fik de varigste Impulser af A. D. Jørgensens nye Syn paa Slesvigs Historie og Danmarks Forhold til Tyskland og Norden. Med Forstaaelse fulgte han den Erslevske Skoles kritiske Revision af Danmarks Historie. Det var ham stedse vigtigere at drage Næring af det fremmede end at skille det ud og kaste det fra sig. Fra den første Dag søgte han frit og ubundet af Forhaandsympatier eller Antipatier Samarbejde til alle Sider for den Sag, han tjente. Hanssen har aldrig holdt sine Meninger tilbage om væsentlige Spørgsmaal i dansk indre Politik. Hvordan vilde dette have været muligt for en saa politisk anlagt, storsynet og levende dansk Mand? Men han har altid fundet hensynsfulde Udtryk, der muliggjorde Samarbejde med de mest udprægede Repræsentanter for de forskellige Retninger. Jeg tror ikke, der kan nævnes en eneste betydelig Mand,

der har fjernet sig fra Samarbejdet med Hanssen paa Grund af afvigende Syn paa dansk indre Politik. Han blev ikke alene Medarbejder og Ven med Venstrømænd eller Radikale; allerede omkring 1890 stod han Ætlinge af de Nationalliberale, gamle og unge Højremænd nær. De var ikke i Tvivl om, at Hanssen efter hele sit demokratiske Anlæg og sine Erfaringer fra Prøjsen følte sig frastødt af det Estrup'ske System, men for sine Opgaver opnaaede han uden Vanskelighed, for blot at nævne nogle Eksempler, intimt Samarbejde med Mænd som Højesteretsadvokat Nellesmann, med Holger Petersen og med Henning Matzen; først Døden afbrød det. I 1906 sad Hanssen tre Maaneder i Fængsel i Neumünster for sin Virksomhed i Finnemannssagen. Da han kom hjem, havde en Kres af Venner indsamlet en Pengesum og forskellige Gaver, der sammen med en af Tusinder underskrevet Adresse overrakte Hanssen en Sommerdag ude paa Højtoft. Blandt de ivrigste for Tanken havde været Provisorieprofessoren Henning Matzen

og Socialdemokraternes Fører P. Knudsen, sammen med dem Mænd som Appel og Schrøder, Frede Bojsen og Neergaard, P. Munch og Ove Rode, Lars Dinesen og Carl Carstensen. Lige saa alsidig var en repræsentativ Forsamling, der senere i København hyldede Hanssen.

Navnene viser, at alle Døre havde aabnet sig for Hanssen; den bidske Modstand, han mødte fra enkelte Sider i Sønderjylland, gjorde ringe Indtryk. For det overvældende Flertal af dem, der indtil Verdenskrigen gjorde et positivt Arbejde for den sønderjyske Sag, blev Hanssen den store Avtoritet og Raadgiver. De, der siden efter 1918 førte det store Ord mod H. P. Hanssens Grænsepolitik, var for en væsentlig Del Personer, der i de trange Tider aldrig havde været med i Arbejdet.

Det var som en „ukendt ung Sønderjyde“, at H. P. Hanssen ved Morten Eskesens Haand i 1887 førtes op paa Talerstole i Danmark. Fra Højskole- og Efterskolesale gik han til utallige Møder i sønderjyske Forenin-

ger, ved Skolemøder, Foraars-, Sommer- og Efteraarsmøder overalt i det danske Land. Siden til Norge og Sverige. Han blev hørt som ingen anden Nordslesviger. Det var ikke fordi hans Veltalenhed og frejdige Lune var saa betagende som Gustav Johannsens, naar denne rigtig var oppe, eller fordi hans Spot over for Modstandere var saa ætsende og bidende som Jessens, men fordi han i Tidens Løb naaede et uovertruffet Mesterskab i sagligt at underbygge Interessen for Nationalitetskampen i Nordslesvig. Et Spørgsmaal som det nordslesvigske, hvor stærke Følelser let kommer i Svingning, er udsat for at blive overgroet med Fraser; og Følelser bliver let til Føleri. H. P. Hanssen gav det danske Folk Indtryk af, at Nationalitetskampen ikke drejede sig om Følelser alene, slet ikke om Fraser, men om praktiske Realiteter. Han har som vist ingen anden dansk Folkefører forstaaet at tale til Politikere og Akademikere, hvis Intelligens kræver en kyndig og praktisk Udredning, til jævne Mænd, Bønder eller Købstads-

folk, der ønskede Besked om, hvad Fremmedherredømmet betød for deres nordslesvigske Standsfællers daglige Liv, for Skolekurse, der vilde forstaa en Sprogkamps Betydning for Ungdommens aandelige og moralske Udvikling. Tilhørerne fik noget positivt med sig hjem. Et Foredrag gav ofte Tilskyndelse til livsvarigt Medarbejde.

III

Jævnside med H. P. Hanssens Virken som Organisator af Nationalitetskampen i Nordslesvig, som Formidler med det øvrige danske Folk, som Vækker til positiv Handling, gik, hvad man kan kalde, hans *storpoltiske* Gerning i Berlin, fra 1896, da han blev Landdagsmand, fra 1906 da han blev Rigsdagsmand. Der er nøje Sammenhæng mellem alle Sider af Hanssens Gerning. Øjeblikkets Krav bestemte hans Taktik, men gennem al hans Færd ses en ubrudt lige Fremgangslinje.

I Parlamenterne i Berlin og i de Forhandlinger, der førtes med tyske Regeringsmænd og med tyske Parla-

mentarikere, havde Hanssen en dobbelt Opgave at løse. Den *negative* var ikke at lade sig tvinge over i nogen principiel Indrømmelse, aldrig at give sig en Blottelse, der enten kunde kompromittere Nordslesvigernes Krav om en Nationalitetsgrænse eller skærpe Vilkaarene for den politiske Kamp. Spørgsmaalet om Pragfredens Art. V fik her Betydning. Hanssen har vel sagtens ved Begyndelsen af sin Løbebane delt den gængse Opfattelse, at Danmark eller Nordslesvigerne havde et statsretsligt eller juridisk Krav efter Art. V, uanset dennes Ophævelse i 1878. Han syslede længe med Tanken om at fremskaffe en begrundet Redegørelse for dette Retskrav, men opgav det, da Matzen og Goos sagde ham, at Paastanden ikke lod sig juridisk forsvare, hverken om en traktatlig Ret for Danmark eller om en „Tredjemandsret“ for den nordslesvigske Befolkning. Over for den stærke Fremdragen af Art. V, som nogle i Nordslesvig atter og atter, ofte i Utide, krævede, stillede Hanssen sig afvisende. Han fandt den ufrugtbar, var klar over,

at den kunde blive direkte farlig i Forholdet til den præjsiske Magt; Fordelene stod under de daværende Forhold i Tyskland ikke i rimeligt Forhold til Vanskelighederne. Han ønskede Forsigtighed og Varsomhed i Behandlingen af dette Spørgsmaal. Bedst udtryktes vel hans Tanker i den Formel, Julius Nielsen engang gav Problemet, da han paa et Møde i Bevtøft under en af Kriserne i Nordslesvig sagde: „Art. V er som en Regning, man i Øjeblikket ikke kan faa betalt. Jeg gemmer den ned i min Skuffe, giver ikke Afkald paa Beløbet, trækker den ikke frem i Tide og Utide, men først naar der engang er Mulighed for at faa Fordringen indløst.“ Det blev Hanssens Lod i Oktober 1918 at tage Regningen frem af Skuffen og faa den indfriet, og da i et Omfang, der uomtvistelig gik ud over, hvad Art. V's Ordlyd rummede, og ud over, hvad dens Ophavsmand, Napoleøn III, direkte havde krævet, men visselig ikke ud over den danske Nationalitets Ret. Næppe kan nogen, der nu ser tilbage paa Udviklingen i Nordslesvig, paa-

staa, at Hanssens Politik med Hensyn til Art. V har sat Værdier over Styr. Tværtimod.

Det *positive*, Hanssen som „Storpolitiker“ arbejdede for, var at forsøge, om der ad diplomatisk Vej via København lod sig opnaa Fordele for den nordslesvigske Nationalitetskamp.

Der maatte her tages Hensyn baade til Danmarks Sikkerhed og til Nordslesvigernes Interesser. Det nordslesvigske Spørgsmaal maatte ikke kompromittere Danmark over for Tyskland. Af Hensyn til Nordslesvigerne kunde Danmark ikke føre en Politik, der i Berlin skabte en Mistillid, som under en evropæisk Krig kunde udsætte Danmarks Selvstændighed for øjeblikkelig Tilintetgørelse. Hanssen delte her de Synspunkter, der uafbrudt havde ledet den danske Regerings Politik siden 1864. Uden at kende Grev Frijs' og Peter Vedels Betænkninger fra Aarene 1865—1870 stillede han sig paa deres og paa Christian IX's Stade. Derfor kunde Hanssen aldrig tilraade en Politik, der ved at drage Genforeningsspørgsmaalet i Forgrunden vak-

te Mistanke om, at Danmark i givet Tilfælde for at opnaa en Grænseflytning vilde forlade sin Neutralitet. Spørgsmaalet om en Grænseflytning maatte skydes i Baggrunden, den danske Regering føre en absolut loyal Politik paa de bestaaende Traktaters Grund. Kun derigennem blev det muligt at modvirke den altydske og prøjsiske Tvangspolitik, der støttede sig til Paastanden om, at den danske Stat stod bag ved Løsrivelsesbestræbelser i Nordslesvig, hvorfor Danskheden dér snarest burde knuses.

Da Venstre i 1901 kom til Magten i Danmark, søgte Hanssen systematisk igennem sine Forbindelser i tyske frisindede og andre Krese at fremkalde Erkendelse af, at der i alt Fald nu ikke var Anledning til fra Prøjsens Side at nære nogen Mistillid til den danske Regering. Han opnaaede, at der, saa vidt det efter hin Tids Forhold var gørligt, lagdes et parlamentarisk Tryk paa den tyske Regering for at bevæge denne til at indskrænke eller opgive Tvangspolitikken og derved lette den Udvikling af et godt

Forhold til Danmark og det øvrige Norden, som adskillige Tyskere var interesserede for i hin Periode, hvor Antallet af Tysklands Venner Dag for Dag svandt ind.

Samtidig arbejdede H. P. Hanssen i København over for Venstres Regeringer paa at fremkalde diplomatiske Skridt for at sløve de af Tvangspolitikens farligste Vaaben, som det ad den Vej overhovedet var muligt at tage Brodden af: Optantspørgsmaalet, Udvisning af de Hjemløse. I næste Bind af sine Erindringer vil han fortælle nærmere herom. Det skyldtes nøje udformede Forslag fra H. P. Hanssen og Aftale med ham, medens Ministerierne Deuntzer og J. C. Christensen var ved Magten, at Optantkonventionen og hvad dermed stod i Forbindelse forberedtes. Det kan i Enkelt-heder dokumenteres, hvad de danske Regeringer efter Systemskiftet skylder H. P. Hanssens kyndige og energiske Vejledning. Ministeriet J. C. Christensen sluttede ikke Optantkonventionen paa egen Haand; det skete efter Raadførelse med Hanssen, der

billigede saavel Hovedpunkterne som den bekendte og omstridte Indledningserklæring, i hvilken Danmark gentog den Anerkendelse, os m Ministeriet Estrup havde udtalt i 1879 af, at Danmark ikke havde nogen Ret i Kraft af Artikel V. Konventionen og denne Indledning blev i December 1906 desuden forud godkendt af alle Nordslesvigs andre vigtigste daværende politiske Tillidsmænd, Mænd som Reimers, J. H. Skrumsager, Kaptajn Fischer, M. Andresen samt Julius Nielsen, der sammen med H. P. Hanssen repræsenterede Nordslesvig i Landdagen. Hanssen tog nu som stedse det fulde Ansvar for denne Politik og for de parlamentariske Skridt i Berlin, der knyttede sig dertil. Maalbevidst skabte han ved Løsningen af Optantbørnsspørgsmaalet Fred for Tusinder af nordslesvigske Hjem, og dermed ogsaa friere og tryggere Vilkaar for Nationalitetskampen. Nu, da vi gennem tyske Publikationer i nogen Maade kan se til Bunds i, hvad der foregik inden for de tyske Regeringskrese, der le-

dede Tvangspolitikken, er det klart, hvor ubehageligt netop disse følte de Indrømmelser, der blev gjort den danske Befolkning., og i hvilken Grad de betragtede Optantkontionen som en Sejr for Hanssens Politik.

I hine Aar havde hverken H. P. Hanssen eller jeg, der i Tiden mellem Systemskiftet og Verdenskrigen var Udenrigsministeriets Raadgiver i sønderjyske Forhold, nogen Anelse om de Forhandlinger, som J. C. Christensen, sikkert velmenende, men meget naivt, gennem Oberst Lütken indlod sig paa om en vis Forstaaelse med Tyskland *ud over* Optantspørgsmaalet. Disse parallelt løbende Bestræbelser hemmeligholdtes ogsaa for os, kom overhovedet først til vor Kundskab 1919. Det var for Hanssen som for mig fra første Færd en udtrykkelig Forudsætning, at Mildnelse af den præjssiske Tvangspolitik i Nord-slesvig absolut ikke burde købes for Tilsagn, der direkte eller indirekte bandt Danmark militærpolitisk eller paa anden Maade til Tyskland. Jeg har senere set, i hvilken Grad netop

dette Synspunkt ledede Grev Frijs' og P. Vedels Politik i Tiden indtil 1871, da, under helt andre Forhold, der kunde være alvorlig Tale om en tysk-dansk Forstaaelse om Nordslesvig. Efter 1901 forstod vi selvfølgelig den overordentlige Vanskelighed, der laa netop i dette, at den danske Regering ikke kunde yde den tyske Stormagt noget politisk Vederlag for Indrømmelser i Nordslesvig ud over de imponderable Værdier ved en Afspænding af Tysklands Forhold til Danmark-Norden, som, det forstod Kejser Wilhelm og Fyrst Bülow godt, under Tysklands Isolation i Verden kunde have nogen Betydning. Vilkaarene for Arbejdet var nu imidlertid engang ikke anderledes; Hanssen var fuldt paa det rene med, at der kun kunde opnaas noget begrænset; det „Vederlag“, der blev givet ved Indledningens offentlige Gentagelse af, hvad Ministeriet Estrup allerede i 1879 uden Forbehold, men ikke offentlig havde sagt om, at Danmark ingen (juridisk) Ret havde til Nordslesvig, var realiter uvæsentligt, medens den reelle

Fordel var en Sikring af et saarbart Punkt i Danskhedens Forsvarslinje.

Det var under disse Overvejelser underordnet for Hanssen, at der, som han klart havde forudset, efter Op-tantkonventionen rejstes en Storm imod ham, fordi han havde „opgivet Nordslesvigernes Ret i Henhold til Art. V“, derved „drev Tyskerkurs“ etc. etc. Hvor ubelejligt det end i øvrigt kunde være, at der kom Splid i de danske Rækker, gjorde det naturligvis ikke mere Indtryk, at der atter rejste sig Storm, da Hanssen i 1911 sammen med Neergaard og Jacob Appel havde godkendt den af Udenrigsministeren, Grev William Ahlefeldt, fremkaldte Rubin-Artikel, som senere i 1918 paa ny blev draget frem til Brug under den nationalistiske Agitation i Grænsestriden.

Iøjnefaldende ved Hanssens offentlige Virksomhed var hans Evne til Tillempling under Samarbejde med anderledes Indstillede, men den „opportunistiske“, „smidige“ Hanssen har Gang paa Gang i sit politiske Liv vist, hvor bestemt han sætter Grænsen

for Indrømmelser og Taktik. Han lod haant om al øjeblikkelig Stemningsrus, og i hine Aar, da Venstre regeringerne rystede for den indrepolitiske Storm, fastholdt Hanssen den langtrækkende Fremgangslinje for sin Politik: solidt at underbygge den nordslesvigske Befolknings politiske og økonomiske Forsvarsstilling under en Kamp, der kunde komme til at strække sig over et uoverskueligt Spand af Aar. Den Storm, der atter og atter paa ny blæstes op fra Flensborg, red han af; Mistænkeliggørelser og Intringer blev betydningsløse. „Hvis I ikke har Tillid til mig og ikke billiger min Politik, træder jeg tilbage og tager min Plads i de Meniges Rækker, lader andre oom Ansvaret. Men saa længe jeg er Nordslesvigs politiske Repræsentant, fører jeg kun den Politik, jeg anser for rigtig.“ Dette sagde Hanssen rolig i de afgørende Øjeblikke i hine Aar; det overvældende Flertal af hans Landsmænd fulgte ham, ingen anden vovede at tage Ansvaret.

I Aarene op imod den store Krig stod

Hanssen med det mest vidtstrakte Virkefelt, med en enestaaende Avtoritet. I Aabenraa søgte alle Raad om enhver væsentlig, ja næsten om enhver uvæsentlig Enkelthed i Nationalitetskampen. Utrættelig var han til Rede, i „Hejmdal“s Hus løb alle Traadene sammen; samtidig overtog en Stab af yngre, arbejdsglade og arbejdsdygtige Medhjælpere og Venner deres Døl af Arbejdet, der havde et Omfang og var organiseret som aldrig før. Hvor langt var man ikke kommet i de 25 Aar, der var forløbet siden denne store Organisator og Fører fremtraadte, hvilken Grøde sporedes ikke overalt! Hvilket Fremtidsmod prægede ikke de danske Foreningers sidste Stævne før Krigen, Aarsmødet i Haderslev den 14. Juni 1914! Ingen Kyndig var i Tvivl om, at Fremtiden var mørk, og at store Vanskeligheder truede; vilde man trods Værnet for den danske Jord kunne modstaa de prøjsiske Millioner? Hvilke Konsekvenser vilde Sprogparagrafen i den prøjsiske Forenings- og Forsamlingslov, for hvis Vedtagelse Hanssen havde udfoldet alt sit

Snilde, ikke kunne faa i Fortyskningsmændenes Haand? Men Vanskelighederne var til for at overvindes. Med Myndighed og Varme, med dyb Fortrøstning til Fremtiden talte H. P. Hanssen til ti Tusinde Nordslesvigere; alle reves med af hans Ord. Et Dagblad, der ikke var hans Ven, skrev, at til denne stort anlagte Tale lyttede „et Folk, løftet af sin Førers Tale ud over Hverdagen. Her stod en Mand baaret af sit Folk frem til det største, frem til at være Tolk for dets Tanker og Længsler, dets Livsmod og Livsvilje“. Atter var det som i hin Sønderjyllands første Vækkelsestid:

„Tusinder lytted og stirred,
som funklende Stjernes kud Tankerne fløj,
som Sværdehug Ordene klirred“.

Med Sindene løftet af H. P. Hanssens Ord, med Klangen af hans Røst i Øret gik de danske Nordslesvigere en Maaned efter ind til den store Krigs forfærdelige Lidelser.

Under Verdenskrigens Tryk var H. P. Hanssen atter Midtpunktet for alt det begrænsede og vanskelige, der lod sig udrette for at bjærge det hele

og de Enkelte. Da hans Venner efter aarelang Afspærring i Efteraaret 1918 paa ny saá ham, syntes de, at Krigen havde taget paa ham. Han var blevet magrere, noget nervøs, var plaget af Bronchitis; Aarene kendtes, men Gløden, Arbejdsviljen var den samme. Hurtigt rettede han sig. Det var utroligt, hvad han under Nød og Tryk havde udrettet, endnu utroligere, hvad han nu satte i Værk. Da Kampen for Virkeliggørelsen af et Livshaab og for Fastholden af et Livs Idealer begyndte, var han hurtigt den gamle, klar i Tanke, raadsnar, rolig i Overlæg, fast i Vilje. Da de halvandet Aars paatvungne, utroligt bitre Strid om den rette Grænse var ført til Ende, stod Hanssen sejrrig og rank som før; Miskendelsen og Angrebene havde paavirket ham lige saa lidt som Folkegunsten forhen. I 1922 paa Tresindstyveaarsdagen skrev Digteren om ham:

Højt af Folkehyldest baaret, —
svimlet ej derved —
dybt af Smædepile saaret,
lige fast du skred.

IV

Hanssens Dom om Mennesker, og saa om Modstandere og om Fjender, er saare mild; han løfter ikke Haanden til Slag, uden at han tvinges dertil, al personlig Mistænkeliggørelse ligger ham fjernt. Han er altid saglig. Han har stedse en langmodig Tro paa, at man kan lempe sig igennem. Dette har undertiden været berettiget og klogt, ved andre Lejligheder visselig uheldigt. Først og fremmest voldte det Vanskeligheder, da der ved Udgangen af Aaret 1918 uventet rejstes Modstand imod Kravet om en saa rent national Grænse paa Selvbestemmelsens Grundlag som efter Omstændighederne muligt. Hanssens Standpunkt var urokkeligt, men atter her holdt han sig selv og sine Venner tilbage og vilde ikke erkende, at hurtigt og resolut Angreb ikke blot var det bedste Forsvar, men helt nødvendigt i et Øjeblik, da Modstanderne allerede havde planlagt Kampen og førte den med alle Midler. Dette vanskeliggjorde Stillingen for ham og hans Politik i 1919 og 1920; det gav Modstanderne

Tid til Underminering, Lejlighed til Paavirkning af de Uklare og Vaklende. Det kom ganske vist ikke til at betyde noget for den endelige store Afgørelse; Hanssens Politik sejrede ved Grænsedragningen, men det muliggjorde den indrepolitiske Konstellation, der fjernede Hanssen fra den ledende Stilling under Arbejdet med Nordslesvigs Indordning i det danske Samfund, som næppe en eneste havde tænkt sig Muligheden af, at ikke han skulde have og beholde. Det er et mørkt Blad i dansk Historie, paa hvilket det optegnes, at Hanssen efter Foraaret 1920 blev holdt borte fra den øverste og ansvarlige Ledelse. Mange Fejlgreb og meget Kraftspild vilde være undgaaet, hvis Storsyn og Fremsyn dengang havde haft større Magt. Der havde da været en bredere og mere autoritativ Repræsentant for det særlige sønderjyske over for det almenkongerigske, da de to Elementer gennem Centraladministrationen og de nye kongerigske Embedsmænd skulde samarbejdes i det danske Samfund. Vi har alle lidt Skade, men Hanssens Ære blev ikke ringere.

Dog, i de forløbne Aar har Hanssen aldrig trods den saglige og personlige Uret i Ord eller Handling tilkendegivet mindste Nag; ligevægtig og venlig har han fortsat sit Arbejde. Hvilken Mand, der havde at træffe Afgørelser i de store Spørgsmaal om Nordslesvig i disse tolv Aar, turde undlade at spørge ham til Raads? Naar har man sat sig ud over hans Raad, uden at det før eller siden har vist sig at være til Skade? Atter og atter har hans Erfaring været tiltrængt, naar der opstod Vanskeligheder. Uden smaaligt Hensyn til sig selv eller til, hvad der skilte under Grænsekampen, er Hanssen kommet, hver Gang der kaldtes paa ham. Snart saá han Strømmen vende; hurtigere end det kunde forudses, har Udviklingen lært selv bitre Modstandere, at det i 1918—20 var Hanssen, der havde Ret. Mange har aabent tilstaaet det.

V

Hanssens Tilværelse har været helt udfyldt af Nationalitetskampen, den har lagt Beslag paa al Kraft og alle

Evner. Fra Ploven gik han i sin første Ungdom et kort Spand af Aar over til Studier som bevidst Forberedelse til en politisk Førergerning. Siden fik han aldrig Ro, det offentlige Liv med de smaa og store Krav, der uafsladeligt rejstes, greb ham som en aldrig standsende Strøm, alle andre Interesser maatte trænges tilbage og stilles i denne store politiske Opgaves Tjeneste. Det blev hans Venners dybe Bekymring, hvor længe han kunde holde til denne opslidende Gerning. Han skaanede sig aldrig. I et Omfang som næppe nogen anden Mand i dansk offentlig Gerning blev han brugt — og misbrugt — som Raadgiver og som Hjælper for en hel Befolkning; de særlige Forhold i Nordlesvig, hvor saa mange Veje var stængt og kyn-dige Ledere faa, førte alle hen til den ene, der spændte saa vidt. Der var ikke den Ting, hvorom *Hans Peter* ikke blev spurgt. Aldrig havde han Fred; Dørene stod ikke i Aabenraa; paa Gaderne i Berlin eller København, i Jernbanekupéer eller paa Dampskibe, før og efter Møder, over-

alt trængtes man om ham. Sjældent fik han et Par Dages Frihed til med Bøsse og Hund at søge Hvile i Mark og Skov; sin længste Ferie fik han i Fængslet i Neumünster. En Afspænding, han havde haabet at faa ved en Rejse til Østen, naaede han ikke; Holger Petersen havde lagt den til rette for ham, da Verdenskrigen brød ud.

Hanssen har haft sin Haand med i alle Nyorganisationer, i alle de økonomiske og andre praktiske Foretagender, ved hvilket det nationale Forsvar udbyggedes i Nordslesvig fra 1880erne til Genforeningen. Men samtidig med dette ansvarstunge politiske Arbejde varetog han Hundreder af Menneskers personlige Interesser. Han var Konsulent i utallige Undersaats-spørgsmaal, hvor Familiers Ve og Vel stod paa Spil. Den enkelte Skæbne bevægede ham lige saa stærkt som Sagens politiske Betydning. Hvad satte han sig ikke ind paa Finnemannsagens Løsning, der skaffede ham de tre Maaneders Fængsel? Højesteretsadvokat Nellemann og jeg fik utal-

lige Breve fra ham lige saa vel om fattige Smaamænds som om rige Gaardfolks Sager. Da Optantkonventionen kom, skabte han ufortøvet et Kontor i Berlin, hvor Kresten Thomsen og P. A. Callø hjalp Tusinder med at faa deres Forhold klaret hos de ofte vrangvillige Myndigheder. Den unge Nordslesviger, der vilde have videregaaende Uddannelse i Danmark eller Tyskland, kom til Hans Peter om Raad; han skulde skaffe Vejledning til Studieplanen, Udvej for Studiemidler. Hans Skrivebord var aldrig tomt for Breve, der skulde besvares; ind i hans storpolitiske Arbejde og i hans Syslen med utallige Enkelt-sager brød man med Bøn om Foredrag, nu i Skagen og nu i Gedser; Blade og Tidsskrifter krævede Artikler, vejledende Oversigter og Redegørelser for Nationalitetskampens Forløb og Formaal, uafbrudt paakaldte de sønderjyske Foreninger hans Bistand. Altid blev man vel modtaget af Hanssen der var ikke nej i hans Mund, og han holdt hvad han lovede; det varede endda sjælden længe, før man fik

Svar. Vildfremmede Mennesker har han taget sig af som var de hans Nærmeste, uden mindste Løn, ofte uden Tak, jævnlig for Utak før eller siden. Saa havde han sit Blad „Hejmdal“, skulde arbejde for Forsikringsselskabet „Hafnia“; han maatte dog leve og ikke alt for hurtigt sætte sin Smule Arv til. Sin egen Børneflok skulde han have opdraget, medens han sørgede for alle andre. Der er visselig ikke høstet Guld paa de smaa Agre, Hans Peter Hanssen har haft at dyrke til eget Behov, siden han opgav den gode fædrene Gaard i Sundeved for at arbejde for sit Folk.

Den enestaaende Stilling, Hanssen har i Nordslesvig, i Danmark og det maa tilføjes inden for den Kres af tyske Meningsfæller som Modstandere, der i Parlamenterne i Berlin lærte ham nøje at kende, beror paa en sjælden Sammenfatning af naturlige Anlæg og harmonisk udviklede Egenskaber: Alsidig Begavelse, store Evner til at forme det skrevne og talte Ord, medfødt politisk Forstaaelse, praktisk Greb og en vidunderlig Gave til

at omgaas forskelligartede Mennesker. Ordholdenhed, Troskab. Men naar H. P. Hanssen med Ildhu og ubetvingelig Arbejdsvilje har kunnet gennemleve disse halvthundrede Arbejdsaar, saa han endnu, skønt Alderen mærkes og Sygdom kan pine, virker med Kraft og Indflydelse, da er det, fordi han er en frodig Natur, op af hvilken ustandselig vælder Livsglæde og Frejdighed. Hanssen er lys af Sind som af Lød, Lysseer, Lysbringer. Han er en mærkelig jævnmodig Mand, har en sjælden Evne til at afvinde alle Tilskikkelser det bedste, han bliver ikke overmodig i Medgang, ikke kuet af Modgang. Sjælden ser man ham uglad, der skal meget til at trænge Smilet bort fra hans Mund. Han er ikke en Allemandsven af Væsen, men han har det Lune, den gode Omgængelighed, vi Danske lider vel. Han elsker Naturen og trives i Vennelag. Der lever Sang i hans Taler, og Samtalen i hans Stue ved et godt Glas Vin krydres af utallige fornøjelige Anekdoter og muntre Træk fra hans Barndom, fra Ungdoms og Mand-

doms mærkelige Oplevelser; han, hvis Livskamp har været saa alvorlig, har Sans for Humor og fryder sig over de smaa morsomme Ting.

Det Lys, der er udgaaet fra H. P. Hanssen, har haft Magt til at holde nede, hvad der fra mørke og sure Kroge kan være sivet ud imod ham. Men Legemets og Sindets Styrkelse har han under alle Omskiftelser stedse hentet i sit Hjem. Han har aldrig faaet Lov til at sidde stille; idelig er han blevet jaget ud til alle Verdenhjørner, men altid higede han tilbage til Hjemmet, til „Hejmdal“s Hus i Aabenraa, til Sommerhuset paa Højtoft ude ved Fjorden, hvor Bakkeskraaningerne er dækket af den herlige Have, hvor Hanssen og hans Hustru har plantet hvert Træ og kender hver Frugt. I Hjemmet er han vis paa altid at finde hende, uden hvem Hjemmet ikke blev det Sted, til hvilket ogsaa utallige Venner ønsker atter og atter at vende tilbage. Fra Sundeved tog han i 1888 med sig ud i Kampen en god og klog Bondepige, *Helene Iversen*. Hun blev ham ikke blot Hustru, men Arbejds-

fælle, levede fuldt og helt med i hans Gerning, aarvaagen, selvtænkende, en Kvinde med baade Hjerter og Hoved. Med hende drøftede han alt, til hende skrev han daglig, naar de var fra hinanden, hvad han havde oplevet og virket. Hendes Natur udfylder hans, hendes Kritik er aarvaagen, hun er af gode og faste Raad.

De har haft den store Lykke at leve Livet sammen og beholde de ni dygtige Børn. I 44 Aar har deres Hjem staaet aabent for alle Venner og Medkæmpere; nævn én, der ikke har været der, fra Skoledrengen til Danmarks Konge. Ved det store runde Bord er der altid Plads, mellem Hans Peter og Fru Helene, ved den fyldte Kaffekop. Ingen kender Hanssen ret eller forstaar den umiddelbare Friskhed, der har præget ham og al hans Gerning, som ikke har set ham sammen med hans Hustru, omgivet af Børn og Børnebørn, med en Spøg og en Historie til hver enkelt, i Leg med de Smaa der klynger sig til ham. Der vil en Gang blive skrevet en Bog om *Hans Peter og Helene Hanssen*, om hendes

Indsats i hans Liv, om deres Hjem.
Da faar hans Livsgerning sin rette
Baggrund: det danske Hjem, hvis Fri-
hed paa Nordslesvigs Jord de to, Bon-
dekarlen og Bondepigen fra Sundeved,
værgede af al Formue, med rige Ev-
ner, med urokkelig Tro og med Lykke.

